

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

DĚJINY MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL V OKRESU DOMAŽLICE
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Nikola Žikešová

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 23. dubna 23

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala paní doc. PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D. za spolupráci a konzultace při zpracování mé diplomové práce a zejména pak za cenné rady, podnětné připomínky a konstruktivní kritiku, kterou mi při vedení práce poskytla.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	2
ÚVOD.....	3
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	4
2 ÚVOD DO PROBLEMATIKY MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL (CHARAKTERISTIKA).....	6
2.1 VÝHODY MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL	6
2.2 NEVÝHODY MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL.....	7
3 VÝVOJ VYBRANÝCH MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL	8
3.1 ZŠ ČESKÁ KUBICE	8
3.2 ZŠ CHODOV.....	10
3.3 ZŠ MECLOV.....	13
3.4 ZŠ MILAVČE	16
3.5 ZŠ OSVRAČÍN.....	18
3.6 ZŠ POCINOVICE	23
3.7 ZŠ PRAPORIŠTĚ	25
3.8 ZŠ VŠERUBY.....	29
4 POROVNÁNÍ MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL DŘÍVE A DNES	32
4.1 MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY DŘÍVE.....	32
4.2 MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY V SOUČASNÉ DOBĚ	33
5 PŘECHOD ŽÁKŮ Z MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY NA DRUHÝ STUPEŇ.....	34
6 STRUKTURA A ŘÍZENÍ MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY.....	35
7 SPECIFIKA PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY.....	37
7.1 KVALIFIKOVANOST PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ	37
7.2 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ	38
ZÁVĚR.....	39
SUMMARY	41
PRAMENY A LITERATURA.....	42
PŘÍLOHA	I
SEZNAM PŘÍLOH.....	II

SEZNAM ZKRATEK

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

č.p. – číslo popisné

ČSSR – Československá socialistická republika

DVPP – další vzdělávání pedagogických pracovníků

ICT – informační technologie

INDOŠ – Internet do škol

inv. č. – inventární číslo

JZD – jednotné zemědělské družstvo

K – kniha (označení do roku 2010)

KSČ – Komunistická strana Československa

MDŽ – mezinárodní den žen

SNB – státní národní bezpečnost

ŠVP – školní vzdělávací program

tzv. – takzvaný

ukn – úřední kniha (označení od roku 2010)

ZDŠ – základní devítiletá škola

ÚVOD

Malotřídní školy jsou již odedávna součástí českého školského systému. Již od počátku tvořily základní kámen našeho školství. Postupem času, s dalším vývojem, se pomalu přestalo poukazovat na jejich výhody, ale spíše se zdůrazňovaly jejich nevýhody. Tato diplomová práce se zabývá tematikou právě malotřídních škol, a to v okrese Domažlice. V současné době není žádný zdroj informací o historii těchto škol, vyjma školních kronik. Ve své práci se tedy budu zabývat hlavně přiblížením historie jednotlivých škol, jejich vývojem od prvopočátku až do současnosti a také jejich přínosem pro dnešní generaci.

Tématem malotřídních škol jsem se rozhodla zabývat hlavně z toho důvodu, že jsem jednu z vybraných škol navštěvovala. Je mi tedy vyučování v tomto typu školy sympatičtější než ve školách s klasickým rozložením tříd a ročníků. Malotřídní škola mi přirostla k srdci natolik, že jsem se během studia vysoké školy rozhodla na ní také i vyučovat a zkusit si tak působení v ní nejen z pozice žákyně, ale i z pozice učitelky.

Myslím si, že v dnešní době jsou velmi podceňovanou alternativou ve vyučování žáků, a to je, dle mého názoru, velká škoda. Cílem mé práce je hlavně přiblížit svět malotřídních škol hlavně těm, kteří se o tento typ škol zajímají nebo naopak označení malotřídní škola slyší poprvé. V neposlední řadě bych pak také ráda zmapovala jejich vývoj od počátku po současnost a srovnala je se školami klasického typu, kterých je v naší zemi většina.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Malotřídní škola je nejstarším útvarem základního školství.¹ Jako malotřídní školu můžeme označit takové vzdělávací zařízení, kde alespoň v jedné její třídě jsou vyučováni žáci více než jednoho ročníku. V České republice může být takto organizován pouze první stupeň základních škol. Malotřídní školy ale nejsou ryze naší záležitostí, jsou součástí školské sítě i v ostatních zemích Evropy a na jiných kontinentech. Ve většině případů se jedná o primární školy, které se nacházejí na venkově.

Pojem malotřídní škola se poprvé objevuje ve školském zákoně vydaném v roce 1869, který přinesl velkou změnu ve struktuře školské sítě. Mimo jiné například prodloužil školní docházku na osm let. Současná školní legislativa s pojmem „malotřídní škola“ nepracuje. Nejvíce se setkáme spíše s pojmy „škola tvořená jednou, dvěma... třídami prvního stupně“. Ne vždy tomu ale takto bylo.

Malotřídní školy jsou často označovány jako školy alternativní. Hlavním důvodem k tomuto označení bude pravděpodobně to, že žáci jsou zde ve věkově smíšených skupinách, kde se uplatňuje princip otevřené třídy. To znamená, že zde mohou být žáci s rovnocennou úrovní vědomostí a dovedností, přitom ale každý může být jinak starý a bude zařazen v jiném ročníku.

Základní dělení rozlišuje dvě podoby výuky v těchto školách. První, historicky starší podoba malotřídek vypadala tak, že malotřídky vznikly hlavně proto, že v dané zemi byla nedostatečná síť škol a také byl nedostatek učitelů. V současné době tento typ malotřídek můžeme najít v méně ekonomicky vyspělých zemích, kde se vyskytují nejen na venkově, ale i ve městech. Druhá, historicky mladší podoba malotřídek, vzniká hlavně na těch místech, kde je méně dětí a dochází tak k tomu, že počet dětí nedosahuje minima daného státem pro vytvoření samostatného ročníku. Tyto ročníky se pak musí spojit a vyučovat společně. Tento typ škol nalezneme spíše v ekonomicky vyspělejších zemích, zejména na venkově.

Za celou dobu své existence se velmi často diskutuje o tom, zdali jsou malotřídní školy vhodné ke vzdělávání žáků. Hlavním tématem při řešení tohoto problému je hlavně

¹ MUSIL, František – SEDLÁČEK, Josef. *Naše malotřídní školy: příručka ke studiu a praxi*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

otázka zastaralosti vzdělávání, která by podle některých mohla brzdit a ochuzovat rozvoj osobnosti žáků. Dalším velkým tématem je také kvalita výuky – zda se dětem z malotřídních škol dostává stejně kvalitní výuky jako žákům z plnotřídních škol.²

² TRNKOVÁ, Kateřina – KNOTOVÁ, Dana – ŠKARKOVÁ, Lucie. *Malotřídní školy v České republice: malotřídky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-204-8.

2 ÚVOD DO PROBLEMATIKY MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL (CHARAKTERISTIKA)

Na malotřídní škole učitel pracuje většinou přímo s jednou skupinou, ostatní čtyři pak pracují samostatně. Největší výhody plynou právě z toho, že žáci se spoustu času vzdělávají individuálně, tedy samostatným učením. To ale může mít na některé žáky neblahý vliv. Když žák narazí na překážku, se kterou si neví rady, potřebuje pomoci. V tu chvíli má žák dvě možnosti – buď se přihlásí a s připravenou otázkou pak bude čekat, než ho vyučující vyvolá, nebo se obrátí na spolužáka. Tímto pak může vzniknout nový pracovní kolektiv. Žáci si mohou vypomáhat, společně se opravovat a o pomoc žádají vyučujícího pouze v nejnnutnějších případech. U žáků pak roste pracovní sebevědomí a víra ve vlastní sílu. Zároveň je ale při tomto stylu práce možné riziko vzniku šumu, který by pak nenechal pracovat v klidu ostatní skupiny. Práce by tak byla neefektivní. Na škole víceřádní tento způsob výuky vůbec nevidíme, pokud ho tedy učitel cíleně nezavádí.

V dnešní době je problém hlavně s financováním těchto škol. Pokud by se mělo brát v potaz, že školy by měly více žít než živořit, bylo by nutné jim zvýšit rozpočty tak, aby mohly důstojně plnit svoji práci. To je problémem mnohých z nich – velké množství těchto škol zaniklo právě z důvodu, že zřizovatel nebyl schopen je financovat.

Krom toho ani samotné vedení malotřídní školy není procházka růžovou zahradou. Na hlavu ředitele školy padá spousta povinností, které musí většinou sám zařizovat a organizovat, liší se tedy od povinností ředitele na klasické škole.³

2.1 VÝHODY MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL

Malotřídní školy silně rozvíjejí kooperaci mezi žáky – mladší žáci se mohou učit od starších. Protože se všechny děti ve většině případů velmi dobře znají, panuje mezi nimi větší pocit sounáležitosti ve třídě i ve škole. Žáci jsou zde vedeni k větší samostatnosti. Většina z nich také navštěvuje školu v jim známém a přehledném prostředí, což přispívá k jejich psychické pohodě. Žák je pak ušetřen některým stresům, které jsou spojeny s dojížděním do školy.

³ ŠTĚPÁNEK, Čeněk. *Malotřídní škola v novém prostoru*. Praha: Pokrok, 1938. s. 48–58.

I z hlediska vyučujícího, který na této škole působí, je zde hned několik pozitiv. Má možnost se věnovat jednotlivým žákům individuálně, což je samozřejmě velkým přínosem i pro žáky samotné. Navíc je díky menšímu počtu žáků možné jim dát ve výuce větší prostor, kde se mohou více projevit. Učitelství sbor mívá mezi sebou hlubší a otevřenější vztahy než na škole klasického typu. Učitelé také znají všechny žáky i jejich rodinné zázemí, je pro ně jednodušší pak určité věci řešit. Na těchto školách je většinou kladen i větší důraz na spolupráci s rodiči. Domáckost a přehlednost malotřídek také usnadňuje pedagogům udržování kázně.

2.2 NEVÝHODY MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL

Hlavní nevýhodou malotřídních škol je pravděpodobně ekonomické hledisko. Tyto školy mají totiž obvykle vyšší náklady na jednoho žáka než velké školy.

Dříve se také malotřídní školy velmi zpochybňovaly hlavně z důvodu kvality výuky. Dnes se již z některých výzkumů dá vyhodnotit, že kvalita výuky není horší než na velkých školách. Někteří žáci dokážou například v rozvoji osobnostních dovedností předčít své vrstevníky z velkých škol. Názor z dob minulých bohužel ale doteď ve veřejném mínění přetrvává, a to může malotřídním školám uškodit. Mezi jejich největší zastánce patří ti lidé, kteří malotřídní školu navštěvovali. U lidí, kteří nemají se školou podobného typu zkušenost, většinou nenajdeme chůť své dítě do této školy dát.

I přesto, že je vyučování v malotřídní škole dosti specifické, při přípravě učitelů je mu věnován jen malý prostor. Vyučující na malotřídní škole jsou nuceni věnovat mnohem více času přípravě na výuku a velká zátěž je na ně kladena také při samotném řízení výuky. Učitel musí při plánování výuky brát ohled na věkové a individuální zvláštnosti žáků v jedné třídě. Při samotném vyučování pak musí mít hodinu dobře zorganizovanou a žáky zvládnuté tak, aby byli všichni schopní efektivně pracovat.⁴

⁴ ZORMANOVÁ, Lucie. *Problematika malotřídních škol*. [online]. Dostupné z: <<https://clanky.rvp.cz/>>. [Cit. dne 2023-19-4].

3 VÝVOJ VYBRANÝCH MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL

3.1 ZŠ ČESKÁ KUBICE

Žáci z České Kubice nejprve náleželi do školy v Pasečnici. Pro neschůdnost cesty a velkou vzdálenost kubičtí zřídili ve vesnici tzv. pokoutní školu, což byla škola, která neměla vlastní budovu a vyučovalo se po domech. Jedna z prvních zmínek o vyučování na České Kubici je z roku 1834. V tomto roce sem přišel Petr Macht, pocházející z Folmavy, který vyučoval (v domě s číslem popisným 24) děti od 6 do 8 let slabikáři, od 8 do 10 let katechismu a od 10 do 12 let biblickou dějepřavu. Roku 1855 přijel na kontrolu školy folmavský farář Jankovský, kterému se stav místní školy vůbec nelíbil a rozhodl se celou záležitost předat městskému magistrátu v Domažlicích, který celou záležitost důkladně prošetřil. Ten nakonec vyzval obec, aby si buď postavila vlastní školu, nebo děti budou nuceny navštěvovat školu na nedaleké Folmavě. Protože Kubice byla vesnicí chudou, nebyly finance na postavení školy a žáci tak začali navštěvovat německou školu na Folmavě. Ani tam se ale žákům nedostalo potřebného vzdělání. Svou školní docházku si většinou odbyli bez většího povšimnutí učitele, za vyrušování je pak učitel bil holí. Žádné z dětí se tehdy číst ani psát nenaučilo – německému vyučování nerozuměli a česky se neučili. Neblahý vliv na žáky měl také vysoký styk Čechů právě s Němci, kdy čím dál tím častěji pak mládenci uzavírali sňatky s německými dívkami, nikoli českými.

Roku 1880 byla založena v Praze Ústřední Matice školská jako obrana proti německému spolku Schulverien, který si kladl za cíl zakládat v českých a dalších slovanských zemích pro své děti německé školy. Problém byl v tom, že spolek se snažil oklamat žáky českých rodin, kdy děti obdarovával šaty a obuví, a tím je tak postupně lákal do jejich německé školy. Matice školská pak tedy vlastně zachraňovala české děti před germanizací. Toto se stalo právě i na České Kubici, kde byla 17. září 1882 zřízena škola (zatím jen přechodně v jednom z místních domů). Hned v prvním roce její existence ji navštěvovalo celkem 62 žáků. Roku 1886 se pak kubičtí dočkali nové budovy školy, kterou nechala postavit právě Matice školská. Pro občany nešlo pouze o instituci zajišťující vzdělání jejich dětem. Šlo také o to, že nově zřízená škola byla první školou na okresu Domažlice, která byla zřízena v národnostně ohroženém území.

Roku 1914, se začátkem války, se samozřejmě omezilo i vzdělávání. Učitelé byli povoláni a žáci měli za úkol sbírat a sušit byliny na čaj pro vojáky. Roku 1919 pak ministerstvo školství prohlásilo, že učitelé, učitelky a profesori mají plné občanské právo svobodně pronášet své mínění. Žáci by měli být čím dál tím více poučováni o svých právech, učitelé by se přitom ale měli vyhnout jakékoliv jednostrannosti a volební agitaci. Dne 16. října roku 1920 byla ve škole otevřena druhá třída, a to hlavně z důvodu vysokého počtu žáků (celkem 81) různého věku. Musela k tomu být pronajata druhá budova. Druhá třída byla otevřena až do roku 1925.

V zimě roku 1926 byla škola na několik dní uzavřena z důvodu velkých mrazů. Roku 1931 probíhaly na škole řemeslnické práce a byla také provedena přestavba. Ve své době patřila mezi nejlépe vybavené školy na okresu. V letech 1930–1937 byla škola opět rozšířena na dvoutřídní, pro velký počet žáků. Dne 7.8. roku 1932 se konala veliká oslava na počest 50. výročí založení školy. V tomto roce bylo na škole zapsáno 51 žáků.

Rozvoj školy byl narušen německou okupací. V době trvání druhé světové války bylo na škole vyučování přerušeno, a česká škola byla nahrazena německou. Po jejím skončení pak bylo znovu obnoveno. Budova byla ve špatném stavu, a proto bylo nutné nejprve zajistit potřebné opravy. Byla tedy opravena, znovu omítnuta a pod názvem Obecná škola znovu otevřena roku 1945. V tomto roce školu navštěvovalo 22 žáků. V budově školy byla v témže roce zřízena také obecní knihovna. Škola organizovala společenský život v obci. Děti se v průběhu školních let podílely například na sběru papíru a bylin, poté při hledání mandelinky bramborové na polích nebo se účastnili akcí pořádaných obcí jako byly oslavy Dne dětí, maškarní plesy, Šibřínky a podobně.⁵

V roce 1951 mnoho dětí onemocnělo spalničkami a příušnicemi, ve škole tak byla vysoká absence žáků. Roku 1955 proběhla další oprava školní budovy. Opravovalo se hned několik věcí – pokládala se eternitová krytina (v roce 1967 pak vyměněna za plech z důvodu propustnosti), fasáda, komíny a také studna. Nakonec byla roku 1965 ve škole na

⁵ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Archiv obce Česká Kubice, kronika obce 1928–1945, inv. č. 9, K9.

čas otevřena 2. třída, a to hlavně proto, že se postupně zvyšoval počet žáků, který do školy docházel.⁶

Roku 1977 byly na Folmavě a ve Spálenci zrušeny školy, a tak žáci začali dojíždět do školy v České Kubici, která byla po dvou letech znovu otevřena po generální opravě. Žáci dojížděli většinou autobusem. Byla pro ně zřízena také školní družina a byli jim dováženy obědy z mateřské školky sídlící na nedalekém Babyloně. Dne 4. září 1982 se konala oslava k příležitosti 100 let založení školy. Některými body na programu oslav byla například prohlídka školy, výstava školních pomůcek nebo ohlédnutí se za historií školy. Roku 1987 byla po dlouhé době opět otevřena 2. třída.⁷

Škola v České Kubici funguje dodnes. V roce 2013 k ní pak byla připojena ještě mateřská škola. Do školy nedochází pouze děti z České Kubice, ale také ze spádových obcí. Těmi jsou Horní a Dolní Folmava, Spálenec, Spáleneček a Nová Kubice. V tomto roce je škola vedena jako malotřídní se dvěma třídami a maximální kapacitou 40 žáků. Součástí školy je pak školní družina, která pro žáky připravuje pestrý program, a školní jídelna, ve které se připravují obědy pro žáky ze ZŠ i MŠ. Škola se samozřejmě stále podílí na dění v obci – organizuje tedy různé akce pro veřejnost. Je jimi například setkání seniorů, vánoční besídka, dětský den, hravé odpoledne a další.⁸

3.2 ZŠ CHODOV

Po dlouholetém úsilí začal Chodov v roce 1923 s výstavbou školy. Do této doby se žáci vzdělávali v nedalekém Trhanově, kde byl ale problém ve vzdálenosti, která byla pro žáky značně namáhaví. Škola byla postavena na místě, kde se dřív nacházel rybníček a obecní domek, ve kterém dříve bydlel obecní pastýř a sluha. Škole tak bylo ponecháno číslo tohoto domku, tedy 73. Aby se výstavba školy zaplatila, zvýšily se přírážky, a to se nelíbilo občanům hlavně v Trhanově a na Peci. Obě obce byly proti vystavení nové školy.

⁶ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Česká Kubice, kronika 1951–1970, inv. č. 42, K28.

⁷ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Česká Kubice, kronika 1971–1991, inv. č. 43, K29.

⁸ *ZŠ a MŠ Česká Kubice: české školy pro všechny*. [online]. Dostupné z: <<https://www.zsamskubice.cz/index.php?page=o-skole>>. [Cit. dne 2023–19–4].

Roku 1924 byla škola i navzdory všem odpůrcům dostavěna a 31. srpna roku 1924 také slavnostně otevřena. Od 1. září pak zde započalo vyučování.

V roce 1936 byl vydán nový zákon o měšťanských školách, který měl přivést více lidí ke vzdělání. Bylo ustanoveno, že návštěva měšťanských škol má být pro všechny děti povinná. Obec Chodov tak byla přiřazena ke klenečskému obvodu. I když se samotným zákonem nebyl žádný problém, byly potíže s jeho dodržováním. Trable postihly hlavně obce, které měly nedostatek financí na přispívání těmto školám. V témže roce byla také dočasně uzavřena třetí třída z důvodu poklesu počtu žáků, kteří místní školu navštěvovali. Ve školním roce 1936/37 tak byla škola organizována jako dvoutřídní. V dalším školním roce byla třetí třída ale znovu otevřena.

V roce 1940 byli protektorátní učitelé masově propouštěni. Tato událost se nevyhnula ani chodovské škole. Z důvodu nedostatku personálu se pak škola mění z trojtřídní opět na dvoutřídní. Roku 1942 již zbýval pouze řídící učitel, který pomocí střídavého vyučování vyučoval všech 70 žáků úplně sám. Roku 1943 pak byl řídící učitel vystřídán učitelkou německé národnosti, která všem dětem pořídila německé učebnice a na škole se tak začalo vyučovat pouze v německém jazyce. Žádný úspěch ale nesklidila, protože školu navštěvovali pouze žáci českých občanů. Po skončení války se vše opět vrací do starých kolejí – vracejí se učitelé, kteří byli během války propuštěni nebo převeleni jinam. I přes všechny nesnáze, kterými musela chodovská škola během války projít je nutno podotknout, že úspěchem je mimo jiné i to, že po dobu války nebyla uzavřena nebo dokonce zrušena, jako většina ostatních škol.

S nástupem nového režimu v roce 1945 se začínají ve školství dít politické, výchovné i hospodářské změny. Kromě vývoje základní školy zde probíhal i vývoj školy mateřské. Ta byla zřízena roku 1945. Dne 1. září 1948 vstoupil v platnost nový školský zákon, který dává stejné podmínky ve výchově a vzdělání všem dětem. Žáci se doteď ve škole rozdělovali podle věku od 11 do 15 let na žáky obecných a měšťanských škol a na studenty gymnázií a reálků. Toto rozdělování se ale většinou nedělalo podle duševních schopností, nýbrž podle sociálních poměrů.⁹

⁹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Archiv obce Chodov, kronika 1927–1969, inv. č. 29, ukn 14.

V roce 1976 byly základní devítileté školy v Trhanově a Peci zrušeny a žáci od 1. do 4. ročníku obou zmíněných vesnic začali navštěvovat školu v Chodově. V budově školy bylo po generální opravě také zřízeno hromadné stravování žáků. Stejně tak to bylo i se školkou mateřskou. Po generální opravě školy, také přišla úprava okolního areálu.

Škola fungovala do konce roku 1978/1979 jako pětitřídka. Od začátku dalšího školního roku pak byla opět změněna na školu čtyřtřídní a do pátého ročníku museli žáci dojíždět do školy v Klenčí pod Čerchovem tak, jako tomu bylo již několik předcházejících let. Jen velmi malé procento občanů jevilo v těchto letech zájem o náboženství, proto se jeho výuka na místní škole vůbec nekonala.

Jako v každé jiné obci, i zde se žáci velmi podíleli na kulturním bohatství své obce, vystupovali na různých akcích, sbírali odpadové hmoty a byliny, a také například uspořádali tělocvičnou akademii, ve které se předvedli žáci místní školy i děti docházející do zdejší mateřské školy a ženy, které byly součástí TJ Tatrana Chodov. Předvedly se nejen v pohybových disciplínách, ale také například s hudebními vystoupeními a přednesem. Akademie slavila takový úspěch, že se z ní stala tradiční součást každého školního roku.

Roku 1980 se čtyřtřídní škola redukuje na trojtřídní, protože se v blízkých letech očekává, že do školy bude nastupovat méně dětí. V dalších letech se ale čtvrtá třída opět obnovuje.

Škola se pak dále angažovala například v organizování lyžařských závodů, které čítaly několik běžeckých disciplín, v pořádání maškarních plesů, přespolních běhů a vánočních besídek nejen pro děti, ale i jejich rodiče a ostatní občany obce. Zmíněné akce měly veliký úspěch. Velký úspěch na škole také sbíral místní pěvecký sbor, který pod vedením jedné z paní učitelek zpestřoval akce, které se v obci konaly. O prázdninách roku 1989 zorganizovala škola pro žáky rekreační pobyt v Caparticích, kde si žáci mohli užívat prázdninových radostí a odnesli si z tohoto pobytu spoustu pěkných zážitků.

V roce 1991 obec nechala postavit nový komín na budově školy a financovala opravu teplovodního kotle, do školní jídelny pak zakoupila nový elektrický sporák. Ve školním roce 1990/1991 navštěvovalo místní školu celkem 65 žáků. V tomto roce byla zřízena školní družina, která sídlila v obecním úřadě. Po skončení 4. třídy žáci opět pokračují ve svém vzdělávání na Základní škole v Klenčí pod Čerchovem. Od tohoto

školního roku se pak také ruší povinnost vyučování ruského jazyka. Žáci 5. ročníku si vybírají většinou jazyk anglický nebo německý.

V následujícím školním roce byla školní družina přesunuta do budovy školy. Nově se pak na škole začalo vyučovat náboženství jako nepovinný předmět. V tomto roce byl také přijat nový systém prázdnin, který známe dodnes (podzimní prázdniny, zimní prázdniny, pololetní prázdniny, jarní prázdniny, velikonoční prázdniny). Ve školním roce 1994/1995 byla opravena vozovka před školou a byl zhotoven důstojný vstup před školou, betonovými žlaby pak byly odvedeny povrchové vody. Ve stejném roce pak žáky čekaly delší zimní prázdniny, než bylo zvykem (trvaly tři týdny) a to z důvodu vypuknutí chřipkové epidemie. V dalším školním roce pak školu začal navštěvovat i jeden chlapec vietnamského původu, který se s rodiči přistěhoval do obce. Již uměl velmi dobře česky, protože celý loňský rok již navštěvoval mateřskou školu v Trhanově. Ve školním roce 1996/1997 došlo ke změně počtu tříd. Podle nových osnov byla k prvnímu stupni přiřazena 5. třída a byla znovu zavedena povinná devítiletá školní docházka. Ve čtvrté a páté třídě se pak začal povinně vyučovat cizí jazyk. V chodovské základní škole se žáci učili jazyk německý. Nově žáci mohli navštěvovat zdravotnický kroužek.¹⁰

V dnešní době je Základní škola Chodov organizovaná jako čtyřtřídní – žáci 4. a 5. ročníku se vzdělávají dohromady. Mezi spádové oblasti školy řadíme obce Chodov, Trhanov a Pec pod Čerchovem.¹¹

3.3 ZŠ MECLOV

Obec Meclov byla od počátku rozdělena na jakési dva tábory. Žili tu vedle sebe zemědělci, kteří byli hlavně německého původu a dělnictvo, které bylo vesměs české. Do roku 1918 zde existovala pouze německá škola. Po převratu se Češi ihned snažili o otevření české školy. Největší překážkou bylo to, že v obci nebyla vhodná budova, ve které by se dalo vyučovat. Nakonec ale vyučování začalo roku 1922 v místnostech místního farního úřadu. Ve třídě bylo prvním rokem asi 20 dětí. Školní budovy se pak obyvatelé

¹⁰ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecní úřad Chodov, kronika 1975–1997, neinventarizováno.

¹¹ ZŠ Chodov. [online]. Dostupné z: <<https://www.zs-chodov.cz/skola/o-nas/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

dočkali roku 1926, kdy se začalo s její výstavbou. Byla dostavěna v roce 1928 a nazvána Jubilejní menštinovou školou.

Vyučovalo se v ní až do roku 1938, poté byla budova uzavřena až do roku 1942, kdy se do ní nastěhovala, ze staré budovy, německá škola. Byla zde ubytována československá armáda a ve sklepě pak věznění místní němečtí nacisté. Okna byla vytlučena a třídy byly znečištěny po ubytování amerických vojáků. Místní obyvatelé dali dočasně do pořádku alespoň jednu třídu, aby se v ní mohlo začít vyučovat. Roku 1945 bylo tedy opět zahájeno vyučování ve zdejší škole. Počet dětí rostl postupem času tím, že v Chodově rostl počet nových obyvatel, kteří se sem přistěhovali. Po skončení školního roku se budova opravila tak, aby odpovídala nárokům, které byly na průběh řádného školního vedení kladeny. V roce 1945 byla v obci zřízena ještě škola mateřská, která sídlila v budově německé mateřské školy. Již v dalším školním roce kvůli neustále vzrůstajícímu počtu žáků byla škola rozšířena na dvoutřídní, ve školním roce 1950/51 dokonce na trojtřídní. Ve třech třídách se vyučovalo až do roku 1973.

Ve školním roce 1951–52 přišla dobrá zpráva pro všechny učitele – KSČ se dohodla na vzhledu a obsahu učebnic. Do té doby osnovy totiž naprosto nesouhlasily s učebnicemi jak chronologicky, tak i obsahově. Dobře zpracovány nebyly ani metodiky učebnic a v českém jazyce bylo málo doplňovacích a procvičovacích cvičení. Další problém byl s čítankami, kdy například čítanka pro 1. ročník byla příliš obsáhlá a slabší žáci pak měli velké problémy s porozuměním. Dále pak sešity z matematiky – mnoho příkladů, ale nedostatek těch funkčních.

Žákům byla výuka zpestřována všemi možnými způsoby. Kromě školních výletů do Plzně, Kdyně, Borku u Tachova, Švihova, Klatov, Křivokláta, Rakovníka, do Plas, na Klenovou nebo na Špičák se mohli zúčastnit například samaritánského kurzu, instruktáže o tom, jak správně přecházet silnice a jezdit na kole na veřejných cestách, hovory s armádou nebo promítání filmů v kině.

Roku 1958 přibyla ještě ve škole tzv. Družina mládeže, o kterou se zasloužil místní Výbor žen v Meclově. Z přihlášených dětí se vybraly ty, které mají zaměstnané matky a ty byly přijaty. Družina byla zřízena v budově mateřské školy, ve které se nevyučovalo. Ve stejném roce pak žáci dostali darem pole od JZD Meclov, o které se měli začít starat při

svých pěstitelských pokusech. Ve školním roce 1959/1960 se započalo se zřizováním meteorologické stanice.

Jako téměř v každé obci, kde byla škola se žáci hojně podíleli na kulturních akcích spolu s učiteli. Žáci vystupovali například při Dni matek, Vítání občánků, besedě s důchodci nebo dětském dnu. Roku 1973 pak musela být uvolněna budova školy z důvodu plánované rekonstrukce. Žáci se tak vzdělávali v kulturním domě, ve školní družině a také v bývalé staré německé škole. Ve školním roce 1973/1974 byla pro menší počet žáků a převedení 5. ročníku ZDŠ do Horšovského Týna škola zredukována pouze na dvě třídy. Mezitím žáci zůstávali dále v provizorních prostorech, protože oprava školní budovy stále trvala. Postupem času byla budova školy ještě několikrát opravována. Hlavní problém byl s kotelnou, ze které občasné dokonce unikal kouř do budovy školy. Velmi špatně se v té době ale sháněli odborníci, kteří by si s tímto problémem věděli rady. Problém byl také s komunikací s místním národním výborem, který se v takovýchto věcech nechtěl moc angažovat. Na začátku devadesátých let ale byla kotelna opravena a škola připojena na obecní vodovod, takže již nebyl problém ani se závadnou vodou. Roku 1976 pak byla postavena ještě nová mateřská škola.

Se změnou režimu došlo samozřejmě i k dalším změnám v učebních osnovách a bylo nutné začít učit podle nových učebnic. To se nakonec samozřejmě povedlo, jen to nějaký čas trvalo a se změnou osnov a učebnic museli učitelé věnovat více času tomu, jaké učebnice jim budou vyhovovat, jestli se s nimi bude dobře pracovat a podobně.

Ve školním roce 1997/98 se škola opět rozrostla o další třídu, nyní tedy byly tři. V roce 2000 se mateřská škola stala součástí školy základní společně se školní družinou a jídelnou. V roce 2002 byla pak vybrány malotřídní školy Meclov, Osvračín a Prapořiště do projektu MŠMT Internet do škol (INDOŠ). Šlo o to, že každý žák nebo učitel se mohl ve škole bezplatně připojit na internet a využít jeho služeb. I nadále se pak místní škola snažila o spolupráci s ostatními malotřídními školami. Patřili mezi ně například Všeruby nebo Milavče. Od roku 2002 byla meclovská škola opět dvoutřídní, a to kvůli poklesu počtu žáků.¹²

¹² Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a mateřská škola Meclov, kronika 1945–2010, neinventarizováno.

K dnešnímu dni je základní škola čtyřtřídní a určena jen pro 1. stupeň základní školy. Budova je zmodernizována tak, aby odpovídala dnešním nárokům a zároveň se v ní žákům líbilo a dobře učilo. Součástí základní školy je také školní družina, školní jídelna a školní hřiště nacházející se v areálu školy.¹³

3.4 ZŠ MILAVČE

Do roku 1775 neexistovala v Milavčích řádná škola. Budova sloužící jako lázně byla věnována škole a její první patro pak do správy farnosti. První učitel byl na této škole stanoven roku 1788. Ve školních letech 1855-61 docházelo do školy průměrně 25 žáků z Milaveč a Radonic. Na počátku roku 1877 byla založena školní knihovna, která na začátku čítala pouze několik málo knih. Další pak zaopatřila okresní školní rada v Domažlicích. Od roku 1878 se začaly ve škole vyučovat ženské ruční práce. Počty žáků, kteří se ve školách začali vzdělávat postupně rostl. Roku 1884 již školu navštěvovalo celkem 185 žáků. Zdaleka to nebylo nejvíce, co kdy školu navštěvovalo v jeden školní rok. Roku 1891 byla uspořádána výstava výrobků, které místní žákyně zhotovily při ručních pracích. Učitelé tímto chtěli dostat do širšího povědomí lidí to, co se žáci ve škole učí a jaký bude pro ně vzdělávání mít přínos v budoucnosti. Ve školním roce 1891/1892 do školy přijel okresní školní dozorce, aby vykonal inspekci obou tříd. Při inspekci narazil na to, že škola je nadmíru přeplněná a k tomu všemu ještě doprovázena dalšími problémy, a mělo by se začít jednat o otevření třetí třídy. Případ se dostal před školní zemskou radu, která uznala, že budova školy stojí na nevyhovujícím místě, protože celé místo bylo bažinaté, ve škole tak bylo vlhko a místy byla cítit hniloba. Rozhodla tedy o tom, že školní rada se bude muset postarat o výstavbu školy nové.

Ve školním roce 1892/1893 byla dočasně zřízena třetí třída. Každoročně žáci navštěvovali kostel, ve kterém byly prohlubovány jejich náboženské znalosti a víra. Na školu pak také každý rok zavítal inspektor, který kontroloval nejen učivo, ale také vhodnost tříd. V období první světové války se žáci podíleli na pomoci vojákům, kteří ve

¹³ Základní škola a mateřská škola Meclov. [online]. Dostupné z: <<https://www.zsmsmeclov.cz/zakladni-skola/o-nas/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

válce bojovali. Mládež sbírala ostružinové listí pro vojáky na čaj nebo vybírala určené kovy, které byly následně předány vojenské správě k výrobě střeliva a střelných zbraní.¹⁴

Roku 1925 se začalo s výstavbou nové školní budovy. Zlepšila se také situace se školními pomůckami. Například pro žákyně ručních prací byl zakoupen šicí stroj.¹⁵

Roku 1929 byl vyhlášen zákaz k jakémukoliv využívání dětí k politickému nebo stranickému účelu. Děti se nesměly účastnit jakýchkoli shromáždění, protestních akcí, průvodů apod. Dále pak nesměly roznášet jakýkoliv stranický tisk. Roku 1930 se žáci místní školy zúčastnili přírodovědeckého kurzu v Domažlicích. Ve stejném roce pak začalo vyučování vaření v kuchyni místního řídícího učitele. Žákům z rodin nezaměstnaných se vypomáhalo hlavně tím, že dostávali učební pomůcky zdarma. Ve školním roce 1932/1933 byla škola v Osvračíně oceněna jako třetí nejlepší škola v okrese, co se týče školní docházky žáků.¹⁶

Ve školním roce 1939–40 musela být podle nařízení ministerstva školství a národní osvěty budova označena dvojjazyčně, tedy nápisem Volksschule– Obecná škola. Dále pak také i všechny ukazatele a razítka ve škole musely být dvojjazyčné. Roku 1941 na školu dorazila úřední komise, která budovu shledala naprosto nevyhovující a nařídila okamžitě začít se stavbou budovy nové, jinak od 1. září roku 1941 bude milavečská škola uzavřena.

Za druhé světové války se školy musely řídit různými nařízeními, která byla v zemi postupně vydávána. Mezi ně patřilo například to, že nebyly čítanky ani sešity na počítání, byla uzavřena žakovská knihovna, nesměl se vyučovat dějepis ani česká literatura, v zeměpisu se žáci učili pouze o Německu, němčině bylo věnováno 5 hodin týdně (což bylo tehdejší maximum). Postupem času se toto číslo ještě zvyšovalo, obzvláště u vyšších ročníků na úkor ostatních předmětů. Učitelé se snažili žáky vzdělávat i nadále, proto se vyučování konalo hlavně po soukromých bytech. Ve školním roce 1944/1945 žáci od vánočních prázdnin již prakticky do školy ani nedocházeli. Prázdniny jim byly nejdříve

¹⁴ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Milavče, kronika 1875–1916, inv. č. 144, K 144.

¹⁵ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Milavče, kronika 1925–1935, inv. č. 145, K 145.

¹⁶ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Milavče, kronika 1929–1940, inv. č. 146, K 146.

prodlouženy, poté ministerstvo školství oznámilo, že se vyučování na delší dobu zastavuje. V této době poté budova školy sloužila jako ubytování pro uprchlíky z Německa. Vyučování po bytech probíhalo nadále, ale v menší míře, než bylo do té doby zvykem. Hlavním důvodem tomu byl fakt, že denní a noční nálety narušovaly soustředěnost a mysl všech – nejen žáků, ale také dospělých. Vyučování bylo znovu obnoveno 29. května 1945. Škody, které byly napáchány, se ale již těžko odstraňovaly. Zvláště mladší žáci zůstávali velmi pozadu.

S novým režimem pak přišel nový způsob vzdělávání žáků. Vyučovaly se předměty jako například český jazyk, ruský jazyk, politická výchova, prvouka, učení o vlasti, učení o přírodě, počty, chlapecké ruční práce, kreslení, psaní, hudební výchova, tělesná výchova a náboženství. Žáci se samozřejmě také účastnili nejrůznějších školních akcí – vánočních vystoupení, různých výročních akcí a také sběrných akcí (sběr odpadu, mandelinky bramborové apod.).¹⁷

I v dnešní době tato škola i nadále funguje. Poslední oprava budovy byla provedena v roce 1999 a to oprava šindelové střechy. Škola je uvedena na seznamu kulturních památek. Tvoří ji dvě třídy s kapacitou až pro 40 žáků, kteří nejsou pouze místní, ale dojíždějí do místní školy i z okolních vesnic – Radonic a Božkov. Ke škole samozřejmě náleží také mateřská škola, školní družina a školní jídelna, které ale najdeme na odloučeném pracovišti. Škola pořádá každý rok hned několik akcí, pro žáky pak zajišťuje různé zájmové kroužky, mezi které patří např. hasičský kroužek, pěvecký kroužek a kroužek výpočetní techniky.¹⁸

3.5 ZŠ OSVRAČÍN

Vyučování v Osvračíně se datuje již počátkem 19. století. V roce 1883 byly započaty jedny z prvních oprav na místní školní budově. Byly vyměněny některé okenice a nově pokryta střecha. V tomto školním roce navštěvovalo školu 181 žáků. K velmi zajímavé události došlo roku 1888, kdy místní ředitel školy musel řešit problémy s

¹⁷ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola Milavče, kronika 1940–1963, neinventarizováno.

¹⁸ Obec Milavče. [online]. Dostupné z: <<https://www.milavce.cz/2014/10/03/zakladni-skola-milavce/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

docházkou žáků. Jen velmi malé množství, z celkového počtu 193 dětí, jich do školy docházelo. Napomínání nepomáhalo, k udávání a pokutování ředitel zacházet nechtěl, a tak se rozhodl, že s pomocí místní školní rady zorganizuje setkání. Na něj si pozval všechny nedbalé rodiče a snažil se jim vysvětlit, jakým způsobem je pro jejich děti škola důležitá a co všechno by je čekalo, kdyby své děti do školy neposílali. Setkání bylo nakonec velmi úspěšné a postupem času do školy začali chodit všichni její žáci.

Žáci se při škole účastnili divadelních představení, vystoupení (např. při ozdobě vánočního stromku), školních výletů, přednášek, dětských akademií a dalších. Roku 1893 pak byla místní škola na žádost rozšířena na trojtřídní, tři třídy se začaly vyučovat ale až v roce 1896.

Škola kromě kupování pomůcek obdržela hodně pomůcek k vyučování i od lidí, kteří nepůsobili vně školy. Patřily mezi ně například kreslení, mapu Rakousko-Uherského mocnářství, obrazy k znázornění zeměpisných pojmů, mapu Čech, přírodopisné obrazy, kladky, desetinné váhy a jiné. Žáci si pak také mohli půjčovat knihy ve školní knihovně, která se každým rokem rozrůstala, většinou opět z darů občanů nebo okresní školní rady. Často se pak také kontrolovala vhodnost těchto knih. Ty staré a roztrhané se nově převazovaly, ty, které již nevyhovovaly pak byly vyřazeny.

Roku 1897 bylo zavedeno vyučování německého jazyka jako nepovinného předmětu. Roku 1902 pak škola začala dokonce s výukou židovského náboženství, které začal vyučovat pan rabín ze Staňkova. Výuka se konala vždy jeden den v týdnu, jednou za čtyři týdny. Dlouho ale nevydržela, protože hned následující školní rok se dvě ze tří docházejících dětí přestěhovaly, a kvůli jednomu žákovi nechtěla škola platit výlohy s tím spojené. Výuka byla tedy zrušena. Poté se roku 1904 například začalo s výukou volného kreslení. Každoročně se také konala zkouška z náboženství, u které byl vždy přítomen farář.

Ve školním roce 1905/06 bylo zákonem uloženo, že letní prázdniny mají být dva měsíce dlouhé. Toto prohlášení, mělo začít platit až od příštího školního roku, nakonec ale byly prázdniny prodloužené již v tomto roce. Žáci tedy měly prázdniny od 14. července do 16. září.

Roku 1910/11 byla školní budova opravena. Třídy se obložily dřevěnými obklady, byla pořízena nová kamna, celá škola byla zevnitř i zvenku řádně obilena a dvorek společně se záchody byl obložen dlaždicemi. Při návštěvě inspektora roku 1913 bylo shledáno, že nynější budova je nedostatečná pro výuku žactva jak do prostoru, tak i do osvětlení. Sešla se tedy školní rada, která rozhodla o tom, že by se k budově nechala udělat přístavba. Zhotovily se její plány a ty byly poté předloženy před komisi. Ta je schválila pod různými podmínkami, mezi které patřilo například, že školní třída nesměla být menší než 11x7 metrů, zdi měly být vysoké 330 centimetrů, okna měla být umístěna na východní stranu apod. I přes některé námitky byla nakonec přístavba schválena. I když to vypadalo, že se nakonec začne stavět, v dalším školním roce se předseda školní rady vyslovil proti tomuto návrhu a prohlásil jej za zbytečný. Celý spor se tedy dostal až ke školní zemské radě, která návrh na vystavění přístavby zrušila a místo toho nařídila, aby se postavila nová školní budova, což se nakonec stalo.

Během první světové války škola fungovala v normálním režimu. Po jejím skončení přišly několikeré úpravy ve vyučování. Od roku 1924 se například začala vyučovat občanská nauka a výchova jako povinný předmět. Pro všechny hochy se pak staly povinnými ruční práce. Po válce začala pozvolna upadat výuka německého jazyka. Ve školním roce 1924/25 byly provedeny první větší práce na budově školy. Šlo například o výměnu oken, pořízení nových vrat, dveří, vybělení, natření nábytku a několik dalších činností.

Roku 1932 byla po dlouhých letech škola dočasně upravena na dvoutřídní, hlavně z důvodu úbytku žáků. Tato úprava trvala dva roky. V tomto školním roce byli také pozváni rodiče do školy, aby se podívali na to, jakým způsobem se jejich děti vzdělávají. Výuka byla přesunuta na odpolední hodiny a byly vyučovány všechny předměty, aby si rodiče mohli udělat představu o tom, jak si jejich dítě vede a jaký má z daného předmětu prospěch. Učitel pak také rodiče poučil o chybách, kterých se na svých dětech nejčastěji dopouštějí při vyučování doma a poradil jim, jakým způsobem by domácí vyučování měli vést. Ve stejném školním roce také zemská školní rada kontrolovala domácí úkoly – způsob jejich zadávání, plnění apod. Škola měla za úkol vyplnit dotazník, ve kterém uvedla, že na zdejší škole žáci dostávají domácí úlohy pouze ve čtvrtek, kdy mají volno. Na neděle, jiné svátky nebo prázdniny žádné úlohy nedostávají. Dále pak uvedla, že

domácí úlohy dostávají žáci pouze z látky, která byla podrobně probrána ve třídě a všechny úlohy odpovídají schopnostem a dovednostem žáků. Nejsou tak nijak přetěžováni, protože vypracování jim zabere průměrně ne více jak 30 minut.¹⁹

Ve školním roce 1934/1935 se opakovala úspěšná akce při které byli rodiče žáků pozváni na vyučování. Dorazili opět v hojné účasti. Od roku 1938 měly být všechny úřední a vyučovací místnosti vyzdobeny středním státním znakem. Ty na zdech ale nevydržely moc dlouho. Vzhledem k změněným poměrům se znaky nakonec vyňaly z rámců a byly uloženy do příslušných úředních archivů.²⁰

V roce 1941 byla škola opět změněna na dvoutřídní. Válku škola přečkala, po jejím skončení pak byla opravena. Menší opravy si většinou prováděli sami žáci, učitelé anebo důchodci. Každý rok se konaly minimálně drobné úpravy, aby se škola nezanedbala. V roce 1948 pak byla zřízena ke škole základní ještě škola mateřská. Základní školu v této době navštěvovalo 51 dětí a mateřskou školu 12 dětí. Roku 1951 na škole bylo zavedeno celodenní vyučování. Z tohoto důvodu musely být na školu přijaté další pomocné síly.

Ani po druhé světové válce se na žáky nezapomínalo a školy se snažily pořádat co nejvíce akcí a různých veřejných vystoupení. Žáci jezdili například do Plzně do divadla, na výlety do Prahy, účinkovali na besídkách anebo v různých kulturních vložkách k významným událostem. Samozřejmě se pak také účastnili nejrůznějších sběrných aktivit prováděli rozhlasové relace a v neposlední řadě chodili na preventivní prohlídky k lékaři.

V roce 1962 se konala rozsáhlá oprava školní budovy při které se například měnilo osvětlení ve všech třídách i škole mateřské. Od 1. září 1977 se základní škola v Osvračíně stává jednotřídní. O rok později bylo v místní škole zapsáno již jen 19 žáků. V listopadu stejného roku pak proběhlo jednání o jejím uzavření. Proti tomu se ale postavili rodiče i místní národní výbor, který argumentoval hlavně tím, že výsledky žáků z Osvračína se dají srovnat se žáky z nedaleké blížeovské školy. K žádnému rozhodnutí tedy nakonec nedošlo

¹⁹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Osvračín, kronika 1883–1933, inv. č. 172, K172.

²⁰ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Osvračín, kronika 1934–1940, inv. č. 173, K173.

a škola zůstala nadále otevřena. V následujícím školním roce, tedy 1980/81, musela být dokonce otevřena druhá třída, protože do prvního ročníku nastoupilo 16 žáků.²¹

V roce 1982 ve škole byly pro žáky otevřeny dva kroužky a to: kroužek dovedných rukou a kroužek dopravní výchovy. Později pak například ještě kroužek recitační, výtvarný kroužek nebo kroužek ochránců přírody. Žáci se za svého působení na škole měli možnost podívat například na přehradu Hracholusky, do Koněpruských jeskyní, na zámek Konopiště, na Roupov do Horažďovic, Františkových a Mariánských Lázní, Klatov nebo do Plzně. Protože v devadesátých letech značně pokleslo číslo nově narozených žáků, obec se rozhodla, že do budovy mateřské školy bude přestěhována základní škola. Začalo se tedy ihned s přestavbou budovy, aby mohl být plán uskutečněn.²²

Ve školním roce 1994/1995 již sídlily mateřská i základní škola v jedné budově, zatím ale každá se samostatným vedením. K jejich sloučení dochází až o dva roky déle. Žáci také začínají s vydáváním vlastního časopisu, který nesl název „Osvračínský občasník”.²³

K dnešnímu dni je Základní škola Osvračín dvoutřídní. Mezi její hlavní zájmy patří vytvoření bezpečného prostředí pro žáky, ve kterém se budou věnovat jejich potřebám a budou se je snažit co nejvíce rozvíjet a podporovat jejich zájmy. Škola se snaží zapojovat do různých celostátních soutěží jakými jsou například Noc s Andersenem, Recyklohraní apod., zároveň také dbá na udržování tradičních akcí, mezi které patří besídky, projektové dny, školní výlety apod.²⁴

²¹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Osvračín, kronika 1940–1980, inv. č.45, ukn 31.

²² Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecní úřad Osvračín, kronika 1981–1995, neinventarizováno.

²³ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecní úřad Osvračín, kronika 1995–2011, neinventarizováno.

²⁴ Základní škola Osvračín. [online]. Dostupné z: <<http://www.zsosvracin.cz/index.php/zakladni-skola/o-nas>>. [Cit. dne 2023–19–4].

3.6 ZŠ POCINOVICE

Škola v Pocinovicích byla založena v roce 1787 současně s farou. Třída se nalézala v přízemí jednopatrové školní budovy. Škola byla původně jednotřídní a vyučovalo se v ní česko-německy. Roku 1817 byla škola rozšířena na dvoutrídni poté, co se vystavěla nová budova farnosti. Roku 1886 pak měla být otevřena i třetí třída. Pro vyučování byla nabídnuta jedna z místností v obecním domě, ta se ale shledala nevyhovující, a tak z plánů na otevření další třídy nakonec rychle sešlo. Tento neúspěch položil ale základ toho, že se začalo jednat o postavení nové školní budovy, ve které by se mohly vyučovat až dvě třídy v případě dalšího rozšiřování. Tento plán sice nakonec nebyl přijat, ale došlo se k závěru, že bude vhodné k dosavadní školní budově přistavět ještě jednopatrovou budovu, ve které budou moci být dvě třídy. Od roku 1888 se tedy začalo vyučovat ve třech třídách.

V roce 1893 se započalo se stavbou nové budovy školy a o rok později již budova byla připravena k plnění funkce, ke které byla postavena. V tomto období se mezi dětmi často rozšiřovaly nejrůznější nemoci jako chřipka, kašel, tyfus, spalničky nebo neštovice. Dříve byly tyto nemoci velmi vážné, tehdejší úroveň lékařství sice dělala, co mohla, ale ne vždycky se nemocné podařilo uzdravit. I proto byla častokrát škola uzavírána nebo byly prodlužovány prázdniny. Žáci byli také v průběhu let zváni na preventivní prohlídky a postupem času pak i očkování. Společně s učiteli byli i pojištěni.

Ve školním roce 1906/1907 bylo povoleno začít vyučovat německý jazyk jako jazyk nepovinný. Ve školním roce 1909/1910 pak byla třetí třída rozdělena na tzv. pobočky – hoši tvořili 3. třídu A a dívky tvořily 3. třídu B. V roce 1913 vzniká čtvrtá třída z důvodu vysokého počtu žáků. V tomto roce jich bylo celkem 243.

V letech 1914–1918, kdy trvala první světová válka se na škole vyučovalo normálním způsobem. Žáci se ale navíc podíleli na různých činnostech, které byly spjaty právě s probíhající válkou. Mezi ně patřilo například vybírání peněz pro Červený kříž, vybírání vlněných, plátěných a bavlněných věcí, sbírání ostružinového a malinového listí pro vojáky, ze kterého si mohli udělat čaj apod. Roku 1916 se začalo vyučovat opět jen ve třech třídách z důvodu nedostatku učitelů, kteří museli bojovat na frontě. To se ale změnilo hned s dalším rokem, kdy byly otevřeny opět čtyři třídy.

Ve školním roce 1923/1924 byly na místní škole zavedeny dva nové předměty. Prvním byla občanská nauka a výchova a druhým ruční práce výchovné. Tyto předměty byly povinné pro 1. – 3. ročník a dále pak pouze pro chlapce. Žáci se na školních výletech podívali například k Černému a Čertovu jezeru, na Výhledy k pomníku Jindřicha Šimona Baara, na Čerchov, do Trhanova a Újezdu na „Kozinův statek” a na další místa v okolí, která byla spjata s naší historií.

Roku 1933 je místní škola opět zredukována na školu trojtřídní, a to až do roku 1940. Místo zrušené čtvrté třídy byl zřízen kabinet, do kterého se ukládaly veškeré pomůcky na vyučování. V budově byla dále zřízena nová školní kuchyně s potřebným vybavením pro dívky vyšších ročníků.

Dne 9. května 1936 se v jedné ze tříd školy sešlo několik rodičů dětí, které školu navštěvovali a společně se rozhodli, že založí rodičovské sdružení. V roce 1937 se rozšířila epidemie záškrtu a celá škola musela být kompletně uzavřena a vydesinfikována. Toto onemocnění bylo tak vážné, že na něj několik žáků zemřelo. Následně pak byli všichni žáci naočkováni. Někteří byli poprvé naočkováni již v roce 1934, dostali tedy injekce 2 a žáci, kteří byli očkovaní poprvé měli dostat injekce 4. To někteří rodiče ale nedodrželi a jejich děti pak nebyly plně naočkovány.²⁵

V roce 1942 byla v obci otevřena německá škola. Česká škola byla z tohoto důvodu zredukována pouze na dvoutřídní. Stále se v ní ale vyučovalo, jako v málokterých školách, kde zároveň v obci existovala i škola německá.

V roce 1976, kdy přišly v platnost nové učební osnovy, kdy se například předmět počty přejmenovává na matematiku a zavádí se úplně nový předmět, který se nazývá prvouka. Samozřejmě že i žáci pocinovické školy se účastnili sběru bylin. V tomto roce se dokonce umístili jako první v okrese, a to již druhý rok po sobě, kdy na jednoho žáka připadalo zhruba 5 kilogramů bylin. O dva roky později pak obyvatelé začali s přestavbou místní kuchyně a jídelny pro děti z mateřské a základní školy, která byla dokončena dne 10. září 1979. Ve stejném roce měli žáci prodloužené prázdniny z důvodu obtížných

²⁵ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Pocinovice (Domažlice), kronika 1894–1940, inv. č. 274, K274.

klimatických podmínek a energetické situace. Žáci tedy byli doma celkem tři týdny – od 8. ledna do 26. ledna roku 1979.

S novým politickým vedením dochází i k několika změnám ve škole. Kromě nového vedení se například po letech opět zavádí výuka náboženství pro žáky. Hned v prvním roce se jich přihlásilo celkem 12. V průběhu let byla škola opět rozšířena na čtyřtřídní a v roce 1990 ji navštěvovalo celkem 79 žáků. Do školy v této době dojížděli žáci z Loučimi, Libkova, Chodské Lhoty a Šteflí.²⁶

Ke školnímu roku 2022/2023 je Základní škola a Mateřská škola Pocinovice čtyřtřídní školou, ve které se vyučují žáci 1.– 5. ročníku základní školy, dohromady je to 57 žáků. 1., 4. a 5. ročník se vyučuje samostatně, 2. a 3. ročník pak společně. Ke škole je přidružena samozřejmě i mateřská škola, která má v tomto školním roce obsazenost 22 dětí. Dále je zde možnost využití školní družiny a návštěvy nejrůznějších kroužků, jako například: pohybové hry, pěvecký kroužek, vybíjená, anglický jazyk nebo taneční kroužek.²⁷ Škola je také zapojena do různých projektů, jako jsou například projekt Doučování do škol, Mléko do škol, Ovoce do škol a podobně.²⁸

3.7 ZŠ PRAPORIŠTĚ

Historie školy se datuje do roku 1919, kdy zde 1. září byla zřízena veřejná česká obecná škola. O její definitivní podobě rozhodl zápis, který se konal 30. a 31. srpna téhož roku. Do školy tehdy nastoupilo 47 hochů a 42 dívek. Bylo nutné otevřít i druhou třídu, protože zde ale současně existovala i německá škola, byla třída později zrušena. Škola se ve svých začátcích musela vypořádat s různými problémy, několikrát byla i na delší dobu uzavřena. Bylo to například z nedostatku otopu (1920), krutých mrazů (1929) nebo rozšíření záškrtu (1934).

²⁶ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Pocinovice (Domažlice) kronika 1923–1991, inv. č. 67, ukn 55.

²⁷ Základní škola a Mateřská škola Pocinovice. [online]. Dostupné z: <https://zspoc.maleskoly.info/?page_id=6>. [Cit. dne 2023–19–4].

²⁸ Základní škola a Mateřská škola Pocinovice. [online]. Dostupné z: <<https://zspoc.maleskoly.info/?cat=181>>. [Cit. dne 2023–19–4].

Po zrušení německé školy zemskou školní radou byla k veřejné škole v Prapořišti přiřazena obec Starec. Z důvodu nárůstu počtu dětí byla nutnost otevření třetí třídy postupné, ta ale nemohla být otevřena hned a to proto, že nebyl dostatek pedagogů. V roce 1920 byla také škola přemístěna z důvodu nevyhovování do budovy č.p. 100. Budova byla zabrána nuceným nájmem. To se jejímu tehdejšímu majiteli nelíbilo, a tak podal proti tomuto rozhodnutí stížnost, která byla později zamítnuta a škola se tak mohla přemístit. Nastal ale další problém. Překážky házela pod nohy i německá strana. Budovu nechali uzamčenou a zástupce nechtěl vydat klíče ze svého držení. Ukryl se i před četnictvem. Budova musela být nakonec násilně otevřena starostou města s pomocí učitelů. Od ledna 1921 přešla škola do správy ministerstva školství a národní osvěty. V témže roce byl také zřízen první místní školní výbor tvořený zástupci rodičů. Soud v tomto roce také ustanovil placení nájemného ve výši 2800,- korun, protože stále nebylo docíleno dohody s majitelem budovy. Škola se postupně rozšiřovala, a to nejen v řadách žáků, ale také například učitelů, vyučovaných předmětech anebo ve výhodách plynoucích ze školní docházky (zřízení vkladní knížky, pravidelnost lékařských prohlídek, účast na různých akcích apod.).

Ze začátku měla škola časté problémy hlavně ve sporech s německými obyvateli žijícími ve vesnici. 16. února 1921 bylo provedeno 1. sčítání lidu, při kterém se zjistilo, že obec Prapořiště je obcí českou, nikoli německou. V celkovém součtu zde žilo 460 Čechoslováků oproti 148 Němcům. Ti byli samozřejmě proti zřízení české školy. Podali dokonce žádost o zřízení německé školy v obci. Výsledek šetření ale nakonec prokázal zbytečnost žádané školy. Dne 5. února 1929 byla otevřena škola mateřská, která byla spojena se školou obecnou – na první zápis se dostavilo celkem 29 dětí.

Během roku 1932 byly provedeny přípravy k výkupu školní budovy, ale pro stále vzrůstající hospodářskou krizi byla jednání nakonec nedokončena. Škola byla za svou historii také několikrát opravována, poprvé to bylo v létě roku 1937, kdy se vyspravovala střecha, opravil se plot, celá budova byla obílena a vznikla nová záchodová jáma v zahradě. Ve stejném roce vznikla Sběrka na obranu státu, do které každý učitel odevzdával 1 % ze svého platu. Sběrka byla dobrovolná a byla zřízena po obsazení Rakouska Němci. Když byly 24. listopadu 1938 obsazeny některé chodské vesnice (Kleneč, Chodov, Postřekov, Babylon, Pec, Kubice, Trhanov a Pelechy), škole byla přidělena některá vnitřní zařízení a učební pomůcky, protože v důsledku změn bylo několik škol z obsazených

vesnic zrušeno. Když byl 15. března roku 1939 zřízen Protektorát, budova školy musela být uvolněna, aby bylo možno v obci zřídit německou školu. Ministerstvo školství a národní osvěty nařizuje nejdříve uvolnění jedné, později všech tříd, i bytu řídicího učitele a vyhledání nových vhodných místností pro českou školu. Od obce byla tedy pronajata jedna třída a dva kabinetů v budově č. p. 30. Zde ale škola nepůsobila dlouho, v této době totiž existoval „Dětský domov“ (v budově č. p. 86), který byl z Prapořiště přeložen a budova pak byla zajištěna pro účely české školy. Ta vydržela až do roku 1941. V tomto roce pak byla škola v obci rozpuštěna a žáci byli přeřazeni do školy ve Kdyni a Koutě na Šumavě. Když došlo 5. května roku 1945 ke složení německých zbraní v našem kraji, budova školy byla ve špatném stavu. Do konce války v ní bydleli němečtí a polští vystěhovalci. Škola byla opět otevřena, došlo ale k úbytku dětí, které do ní nastoupily z důvodu otevření školy na Brůdku.

Od roku 1946 pak někteří žáci začínají ve škole dostávat svačiny. Byli to hlavně děti z mateřské školy a přespolní žáci. Ostatní pak dostávali 10 dkg kakaa a výživné bonbony. v tomto roce byl také do školy kouspen promítací přístroj, který posloužil k lepšímu vzdělávání žáků.

V roce 1948 došlo ke změně názvu školy – Národní škola v Prapořišti. Současně bylo odděleno ředitelství národní a mateřské školy. Žáci se ve škole účastnili všemožných aktivit. Patřil mezi ně například sběr papíru, textilních gum, železa a bylin. Do školy také byly zvány různé osoby, které dětem pořádaly přednášky a vypravovaly o svém životě. Přednášel například dělník, člen SNB, údernice, žák lesnické školy, jednatel JZD nebo člen armády. Dále byla z jejich řad zřízena například hledací služba mandelinky, zorganizována bramborová brigáda a sázení stromů. Ve sběru soutěžily třídy praporské školy mezi sebou, ale také například vyzývaly ostatní školy k závodům. Účastnili se nácviků na Spartakiádu, vystoupení k MDŽ a dalších výročních událostí. V roce 1950 bylo zavedeno ve škole celodenní stravování, které zahrnovalo dvě svačiny a oběd. Také byly zavedeny žakovské knížky.²⁹

Ve školním roce 1970/1971 přišel na řadu konsolidační proces. Každý učitel musel vyjádřit svůj postoj ke KSČ, tehdejší vládě a událostem, které se staly v roce 1968/1969.

²⁹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a Mateřská škola Prapořiště, kronika 1919–1965, neinventarizováno.

Nově se pak učitelé začali zúčastňovat ideově politického studia. Za školní rok proběhly celkem vždy čtyři semináře, které měly učitele nasměrovat k tomu, aby výsledky studia začali přenášet i do své práce při výchově a vzdělávání dětí.

Ve školním roce 1971/1972 se hodnotil průměr známek bývalých žáků malotřídky. Žáci si vedli nejlépe ve srovnání s ostatními školami. Průměr žáků byl 1,54. V roce 1975 započala generální oprava budovy školy. Žáci se tak museli dočasně přesunout do budovy bývalého městského národního výboru v obci. Po dokončení generální opravy v roce 1977 se rozhodlo, že kapacita školy bude více využita, budou-li zde 2 sólové třídy, každá přibližně o 35 žácích. V tomto roce tedy dochází ke zrušení malotřídní školy, mimo jiné i z důvodu nových osnov.³⁰ Dvě třídy, tedy první a druhý postupný ročník zde vydržely až do školního roku 1988/1989. Od dalšího školního roku byla škola v budově zrušena a zůstala zde jen škola mateřská. To se opět mění ve školním roce 1992/1993, kdy se škola opět zřizuje, nyní i s ředitelstvím v Prapořišti. Fungují zde dva ročníky (1. a 2.) s celkem 9 dětmi, které učí 1 paní učitelka. Mluvíme tedy o částečné obnově malotřídní školy, již ale ne v takovém rozsahu jako před lety.

Ve školním roce 1996/1997 se škola rozšiřuje o další ročník. Celkem jsou tedy v jedné třídě vyučovány tři ročníky. Postupem času se škola opět rozšiřuje o další dva ročníky a vedení základní a mateřské školy se slučuje do jedné funkce. Nakonec se tedy vytvořil kompletní první stupeň, který funguje dodnes. Školu stále navštěvují především děti, které žijí v obci, čím dál více ale škola láká i rodiče a děti z okolních obcí, někteří nemají problém děti do této školy dovážet i několik desítek kilometrů.

Za celou existenci školy se žáci téměř každý rok vydávali na konci školního roku na školní výlet. Během let tak navštívili nespočet míst, například výlet na Čerchov, Černé a Čertovo jezero, byli v Pocinovicích, na Klenové, v Domažlicích, na Hrádku, v Újezdě, v Klatovech, na Tannabergu, Mariánských Lázních, Chebu, v Caparticích ale také například v Blansku u propasti Macocha a v Kateřinské a Punkevní jeskyni. Na Vánoce pak

³⁰ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a Mateřská škola Prapořiště, kronika 1966–1977, neinventarizováno.

dostávaly děti z potřebných rodin každý rok oblečení, knihy, obuv, látky na šaty, psací potřeby a podobně.³¹

V průběhu let školu navštěvoval budova změnila svůj vzhled (viz obrázek č.1, č.2, č.3) a také ji navštěvoval vždy různý počet žáků. Jejich počet se proměňoval v závislosti na množství narozených dětí, vliv ale měla také například válka a další události. Pro přehled je zde přiložen graf vývoje počtu žáků od počátku až do současnosti (viz příloha č.1).

3.8 ZŠ VŠERUBY

O tom, kdy přesně byla založena ve Všerubech škola není přesných zmínek. O škole se zmiňují farní listy již v roce 1841. Údajně byla umístěna v budově radnice a o 11 let později zničena při požáru. Nová školní budova pak byla vystavěna v roce 1877, šlo tehdy ale o školu německou, nikoli českou.³² Česká škola byla ve Všerubech založena 15. srpna roku 1919, otevřena pak byla poprvé ve školním roce 1919/1920. V prvním roce její existence na ni bylo zapsáno celkem 24 dětí. První školní den se ale neobešel bez komplikací. Nábytek do tříd dorazil až 16. září večer, a proto byl začátek vyučování posunut na 18. září. V tomto školním roce žáci společně s vedením školy zasadili před školu lípu. Úroveň zdravotního stavu žáků nebyla vůbec uspokojivá, proto se žáci poučovali o tom, jak se mohou chránit před nemocemi jako je například úplavice nebo tyfus, dále pak byla valná většina naočkována.

Od počátku měla škola mnoho podporovatelů, mezi které například patřila stolní společnost Mravenci v Praze, Velkostatek v Koutě, Vinohradská spořitelna nebo Odbor klubu československých turistů ve Kdyni. Žáci byli každoročně obdarováni na Mikuláše a před vánočními prázdninami. Většinou dostávali cukroví, oblečení nebo boty. Jezdili také na školní výlety (např. hrad Rabí nebo návštěva Prahy).

V roce 1923 se v tehdejší budově školy sešla komise, která rozhodla o tom, že bude vystavěna nová budova školy. V dubnu roku 1924 se pak započalo se stavebními pracemi.

³¹ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a Mateřská škola Prapořiště, kronika mateřské školy, 1952–2006, neinventarizováno.

³² Základní škola Všeruby. [online]. Dostupné z: <<http://www.zsvseruby.cz/dejiny-skoly/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

Bylo naplánováno, že budova se stihne dostavět do začátku nového školního roku, to se ale vinou špatného počasí přes letní měsíce nestalo a stavba tak byla nakonec dokončena až v měsíci listopadu. Slavnostní otevření se konalo v měsíci červenci roku 1925 a v nové školní budově se žáci začali vzdělávat od září téhož roku. Ve školním roce 1928/29 byla škola rozšířena ještě o školku.

Ve školním roce 1937/38 započala škola se stravováním žáků. Přespolní žáci dostávali každý den teplou polévku, místní pak 1/4 hrnku teplého mléka v zimním období. Byla také zavedena školní samospráva, při které měli žáci provést každý měsíc některou z prospěšných akcí jako například týden čistoty, týden čištění zubů, týden úklidu apod.³³

Všeruby leží téměř na hranicích s Německem, proto zde byla zřízena 21. května roku 1938 ostraha, která měla za úkol střežit hranice. Chránila je nepřetržitě až do 6. října 1938 kdy muselo nakonec dojít k vyklizení pohraničního území, protože to bylo zabráno Němci. Obyvatelé vesnice Všeruby se museli nastěhovat do volných bytů ve Kdyni a okolí, protože v jejich obci už pro ně nebylo místo. V tuto dobu tedy samozřejmě nemohla fungovat ani místní česká škola, protože by ji neměl kdo navštěvovat.³⁴

V listopadu roku 1945, po skončení války, se Všeruby začaly zase postupně osidlovat. S majiteli dřívějších německých usedlostí ale museli české rodiny vydržet pod jednou střechou až do odsunu Němců dne 4. května 1946. Budovy české i německé školy byly v dezolátním stavu. Nejdříve se obyvatelé dali do opravy české školy, kterou sice 17. září roku 1945 otevřeli, vyučovalo se zatím ale pouze v jedné třídě, která se stihla opravit. Postupem času začalo školu navštěvovat čím dál tím více dětí, a proto bylo nutné v prosinci toho samého roku otevřít ještě druhou třídu. Rozhodlo se tedy, že vyučování bude přesunuto do budovy německé školy, kde na konci války byli ubytovaní američtí vojáci. Ani zde ale nebylo nic ideální, dveře byly rozštílené, podlaha byla propálená a mimo jiné byla například i silně poškozená střecha. I přesto ale budovu čekalo méně oprav, a proto se na ní žáci od února roku 1946 začali vzdělávat. Po rekonstrukci bývalé české školy do ní byla přesunuta mateřská škola.

³³ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Všeruby, kronika 1919–1938, inv. č. 36, K36.

³⁴ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Archiv města Všeruby, kronika 1919–1945, inv. č.22, K9.

Roku 1969 byla provedena generální oprava školy. Ta se provedla kompletně, tedy od střechy až po sklep. V roce 1979 byla zrušena škola na Hyršově, a tak museli žáci dojíždět autobusem do Všerub. V této době školu navštěvovalo 56 dětí, ke kterým se připojilo ještě 20 hyršovských. Každý rok se pak tradičně konalo vítání prvňáčků a rozloučení se žáky, kteří odcházeli do ZDŠ do Kdyně.³⁵

V roce 1989 byla škola ohrožena požárem, který vznikl samovznícením sazí v komínu. Včasný zásah a uhašení požáru však zajistil to, že se požár nikam nerozšířil a katastrofa byla zažehnána.

S novým stoletím pak přichází i spousta pokrokových událostí. Jednou z nich je například uzavření smlouvy mezi všerubskou školou a školou v bavorském Neukirchenu o spolupráci. Tímto krokem chtělo vedení škol rozvíjet hlavně žáky, protože nejen, že mají možnost podívat se, jak to chodí v jiné škole, ale také při tom mohou navázat nová přátelství a jako bonus si ještě procvičit cizí jazyk.³⁶

Dnes je tato škola vedena jako malotřídní s kapacitou 75 žáků. Školu navštěvují žáci nejen ze Všerub, ale i spádových obcí, kterými jsou: Hájek, Brůdek, Hyršov, Pláně, Maxov, Kosteliště, Studánky, Chalupy a Pomezí. Součástí školy je samozřejmě i školní družina. Škola sama pak také pořádá nejrůznější akce pro žáky a zapojuje se do celorepublikových projektů, nebojí se ani spolupráce s ostatními školami. Kromě výše zmíněné školy v Neukirchenu je to také například ZŠ Kout, nebo Masarykova ZŠ ve Kdyni.³⁷

³⁵ Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Všeruby, kronika 1973–1945, inv. č. 66, ukn 43.

³⁶ Základní škola Všeruby. [online]. Dostupné z: <<http://www.zsvseruby.cz/vytazeno-z-kroniky/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

³⁷ Základní škola Všeruby. [online]. Dostupné z: <<http://www.zsvseruby.cz/charakteristika-skoly/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

4 POROVNÁNÍ MALOTŘÍDNÍCH ŠKOL DŘÍVE A DNES

4.1 MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY DŘÍVE

Malotřídní školy měly v minulosti velký přínos hlavně při zvyšování vzdělanosti obyvatel a také při prosazování národního uvědomění.³⁸ Její vývoj byl hodně spjat s vývojem vesnice. Podmínky na těchto školách nebyly vždy uspokojivé, obzvláště pak v době kapitalismu. Až v roce 1945 a 1948 přicházejí lepší pracovní podmínky a také lepší možnosti k výchově a vzdělávání dětí, které do těchto škol docházejí. Postupně tedy klesají rozdíly mezi venkovskými a městskými školami. Otázkou přínosu malotřídních škol se zabývaly vlády dlouhou dobu. V minulosti se řešilo hlavně to, zdali dokáží tyto školy přinést dětem stejné možnosti a kvalitu vzdělání, jako dětem jiným.³⁹

První myšlenka o zrušení malotřídních škol přišla ve třicátých letech dvacátého století. Nakonec se k jejich rušení odhodlal až komunistický režim, a to hlavně z ekonomických důvodů. Rušení škol v této době přineslo hodně nepříznivých důsledků. Vláda ČSSR nakonec uznala, že rušení těchto škol bylo z jejich strany neuváženým krokem. Bohužel navrácení do původní podoby se ale nekonalo. Po pádu komunismu se opět zvedá vlna zájmu o malotřídní školy, a to hlavně z toho důvodu, že pro obyvatele byly symbolem demokracie a národních tradic, které komunistický režim zničil.⁴⁰ Ve výroční zprávě roku 1995/96 se uvádí, že došlo k obnovení 257 neúplně organizovaných škol, z toho bylo více jak 75 % malotřídních. V řadě obcí pak pomohlo k obnovení nebo založení malotřídky zřízení mateřské školy ve společné budově.⁴¹

³⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. *Problematika málotřídních škol*. [online]. Dostupné z: <<https://clanky.rvp.cz/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

³⁹ MUSIL, František – SEDLÁČEK, Josef. *Naše málotřídní školy: příručka ke studiu a praxi*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

⁴⁰ ZORMANOVÁ, Lucie. *Problematika málotřídních škol*. [online]. Dostupné z: <<https://clanky.rvp.cz/>>. [Cit. dne 2023–19–4].

⁴¹ EMMEROVÁ, Kateřina. *Malotřídky v současném prostředí českého venkova*. *Studia pedagogica: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. [online]. 2000, **47**(3.-4.), s. 81–96. Dostupné z: <<https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/18799>>. [Cit. dne 2023–19–4].

4.2 MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY V SOUČASNÉ DOBĚ

Podmínkou založení státní školy v obci je to, že musí mít průměrně 13 žáků ve třídě a musí být jedinou školou v obci. Nejdůležitějším předpokladem k otevření malotřídní školy jsou materiální a finanční zdroje. Stejně jako založení nové školy je dnes těžká i obnova. Ta souvisí hlavně s poptávkou rodičů a také ochotou podpořit její vznik. Z hlediska školských úřadů je v dnešní době zřízení malých škol nevýhodné a ekonomicky neefektivní. Při rozhodnutí založení nebo naopak zrušení malotřídní školy musíme brát v potaz hlavně prognózu vývoje dětské populace v obci, ta dnes ale není příliš optimistická.⁴²

V České republice se nyní nejvíce setkáme s dvoutřídními a trojtřídními malotřídními školami. Na každou třídu pak většinou připadá jeden učitel a výše jejich úvazku se odvíjí od počtu dětí ve škole. Učitelé pak svůj úvazek většinou doplňují například ve školní družině. Stejně to funguje i naopak – vychovatel může mít smlouvu na pár hodin výuky.

Průměrný počet pedagogických pracovníků na malotřídních školách je 6 nebo 7 osob. Tento údaj může být ale zkreslený tím, že součástí školy bývá často i škola mateřská. Na samotných základních školách pak najdeme v průměru 3 nebo 4 pedagogické pracovníky.

Učební výsledky žáků 1. stupně u nás zatím nejsou plošně monitorovány. V některých šetřeních ale bylo možné pozorovat, že v oblasti čtenářské gramotnosti dosahují žáci 5. ročníků venkovských škol horších výsledků než žáci z městských škol. Výsledky podle všeho ale nezpůsobuje vybavenost knihoven nebo pedagogická práce učitelů, ale socioekonomický status rodiny, ve které žák žije. Ten je u rodin nižší hlavně z toho důvodu, že většina venkovských obyvatel obecně dosahuje nižšího vzdělání a má také průměrně nižší příjmy.⁴³

⁴² EMMEROVÁ, Kateřina. *Malotřídky v současném prostředí českého venkova*. Studia pedagogica: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. [online]. 2000, 47(3.-4.), s. 81–96. Dostupné z: <<https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/18799>>. [Cit. dne 2023–19–4].

⁴³ TRNKOVÁ, Kateřina, Lucie CHALOUPEKOVÁ a Dana KNOTOVÁ. *Pedagogičtí pracovníci na malotřídkách – izolovaní a nekvalifikovaní?*. Studia pedagogica. [online]. 2009, 14(2), 52-65. Dostupné z: <www.phil.muni.cz/wupv/casopis>. [Cit. dne 2023–19–4].

5 PŘECHOD ŽÁKŮ Z MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY NA DRUHÝ STUPEŇ

Pracovní podmínky na malotřídní škole jsou těžší a z toho důvodu se přepokládá, že škola není schopná splnit ve stejném rozsahu a kvalitě stejné výchovné a vzdělávací úlohy jako škola plně organizovaná. O celkovém stavu žáků z ménětřídních škol a jejich vědomostech, rozumové stránce a pracovní vyspělosti je možné dělat závěry až při jejich celoroční práci v 6. ročníku.

V minulosti byly provedeny různé výzkumy a srovnání toho, jak jsou na tom žáci při přechodu z malotřídní školy do školy plně organizované. Ve většině z nich si žáci z malotřídních škol vedli v průměru hůře. Dříve byly největší problémy zpozorovány hlavně v předmětech tělesné, výtvarné a hudební výchovy. Bylo to hlavně z důvodu špatné vybavenosti tehdejších škol. Samozřejmě druhá strana mince je taková, že většina žáků malotřídních škol je oproti žákům z klasických škol lepší v samostatné práci a soustředění se i v hlučném prostředí, protože jsou na to zvyklí. Také jsou schopni se rychle adaptovat na nové prostředí.⁴⁴

Dnes je situace již lepší a spousta učitelů mají víru v to, že jejich žáci dokážou být připraveni na následný přechod do plně organizované školy stejně, jako žáci, kteří na ní již působí. I když učitel vzdělává více ročníků najednou, žáků není tolik a učitel se jim dokáže více věnovat, než když by měl ve třídě 25 dětí, které by učil stejnou látku. Tím že je žáků méně, jsou vlastně pod větším drobnohledem a nedokážou se pak tolik schovávat mezi ostatní žáky.

⁴⁴ GRULICH, Bohumil – KLEMENT, Bohumil – MIKLO, Ján. *K problémům přechodu žáků z 5. do 6. ročníku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 192–216.

6 STRUKTURA A ŘÍZENÍ MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY

Řízení malotřídní školy je oproti řízení jiných organizací odlišné. „*Na řízení malotřídní školy je nutné nahlížet hlavně v kontextu dějů, procesů a aktérů, kteří neodvolatelně poznamenávají jeho charakter.*”⁴⁵ V porovnání se školami klasického typu je zde určitá volnost vztahu mezi osobami, které v instituci pracují. Organizační a řídicí struktura zde bývá rozříštěná. Toto se promítá i do dělby práce ve škole. Většinou se v rukách jedinců shromažďují různé funkce. Někteří pracovníci pak například vyučují, organizují výlety, koordinují projekty atd. Nevyjasněná tedy často bývá otázka rozdělení pravomocí a odpovědnosti.

Osobnost ředitele školy je v tomto tématu samozřejmě klíčová. Často se můžeme v literatuře dočíst o typickém vlivu jeho osobnosti na řízení této školy. I když se může zdát, že vedení malotřídní školy může být jednodušší než stát v čele velké městské školy, není tomu tak. Pro většinu učitelů je malotřídní škola lákavá hlavně z toho důvodu, že nabízí spoustu příležitostí jako je například možnost učit, být svým vlastním pánem a také naplňovat a budovat své zásady a hodnoty. Dříve bývalo obsazení do ředitelského postu na malotřídní škole bráno spíše jako negativní věc. Tato místa dostávali především ti, kteří se například ideově nescházeli s režimem a bylo tedy nutné tyto pracovníky odsunout do ústraní.

Ředitel má ve své funkci v čele malotřídní školy spoustu starostí, které většina ředitelů na městské škole nemusí řešit. „*Každoroční „boj“ o naplnění ročníků žáky, na to navazující neurčitost rozpočtu, udržení kvalitního pedagogického personálu, zajištění materiálně technického vybavení, hledání dalších finančních zdrojů, zvládání kumulace několika rolí v jedné osobě, zvládání administrativy srovnatelné s velkými školami přitom s nesrovnatelným počtem personálu, který je na malotřídce k dispozici, zvládnutí mnoha dalších specifík, kterými venkovská škola oplývá.*”⁴⁶ Na většině malotřídních škol se setkáme s absencí sekretářek, všechnu práci tedy odvádí právě ředitel školy, který k sobě

⁴⁵ TRNKOVÁ, Kateřina – KNOTOVÁ, Dana – ŠKARKOVÁ, Lucie. *Malotřídní školy v České republice: malotřídky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-204-8., s.141–142.

⁴⁶ TRNKOVÁ, Kateřina – KNOTOVÁ, Dana – ŠKARKOVÁ, Lucie. *Malotřídní školy v České republice: malotřídky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-204-8., s. 147.

často nemá žádnou pomocnou ruku. Vedle řídicích činností ředitelé v mnoha případech zastávají ještě poměrně vysoký vyučovací úvazek.

Mezi hlavní role ředitele patří spravování administrativy a ekonomické agendy školy, management školy, komunikace, řízení a koordinace pedagogického procesu, organizování, rozvoj a plánování a v neposlední řadě také zajištění a realizace výchovně-vzdělávacích aktivit, které jsou spojeny s rolí učitele. Další důležitý úkol je zajistit materiálně-technický provoz školy. Nevyhne se ani správě provozu školní jídelny, dodržování hygienických a bezpečnostních norem, objednávání školních pomůcek a organizování aktivit školy. Spousta z nich pomáhá většinou ještě například s akcemi pro obec nebo se účastní zastupitelstev obcí apod.

Ne každý člověk má na pozici ředitele malotřídní školy předpoklady. Většina ředitelů se shoduje na tom, že bývají často přetíženi, mají mnoho povinností, nemohou delegovat úkoly v týmu a podobně. Častý je také finanční problém, kdy obecně ve školství chybí peníze na vzdělávání, nebo v tomto ohledu přílišná závislost na zřizovateli. Zde se dostáváme k dalšímu kameni úrazu. Spolupráce mezi zřizovatelem a ředitelem školy je naprosto žádoucí. Mezitím co zřizovatel školu zřídí a nechá ji zapsat do rejstříku škol, vzniká mu tím povinnost přispívat na její provoz. Ředitel školy naopak často projednává otázky organizace, provozu a materiální a technické podmínky, které ve škole panují. Protože zřizovatelem školy je obec, právě starosta má hlavní právo na jmenování nebo sesazení ředitele školy.⁴⁷

⁴⁷ TRNKOVÁ, Kateřina – KNOTOVÁ, Dana – ŠKARKOVÁ, Lucie. *Málotřídní školy v České republice: malotřídky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-204-8.

7 SPECIFIKA PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ MALOTŘÍDNÍ ŠKOLY

V malotřídních školách působí většinou jen malé množství pracovníků. Protože se všichni osobně znají, pracují a komunikují spolu jiným způsobem než pracovníci na velkých školách. Tímto vzniká mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci jiný vztah. Tyto vztahy mají samozřejmě ale i určitá úskalí. Jde především o to, že ředitel musí být schopen si udržet správnou míru odstupu od svých podřízených. Jednou z dalších nevýhod je to, že učitelé nejsou na fakultách připravováni na práci v malotřídních školách. Je tedy velmi důležitá jejich motivace, přístup k práci a také jejich vlastní zkušenosti.

Více než nevýhody má toto pracovní prostředí spíše výhody. Ředitel například může rychle a efektivně s každým kolegou promluvit, vyslechnout jejich názory, také řídí diskuse, ve kterých se každý dostane ke slovu a v neposlední řadě tím, že se všichni mezi sebou velmi dobře znají, se mohou lépe domlouvat na rozdělení práce podle toho, jak je kdo na co zaměřen nebo naopak vytížen. Výhoda je také ve vzájemné zastupitelnosti, protože učitelé většinou nevyučují jen v jedné třídě. Všechny děti znají a mají přehled o tom, jakou látku, kdo zrovna probírá, jaké má známky a podobně. Mohou mezi sebou také konzultovat o tom, jaké zvolí postupy v další výuce nebo sladovat požadavky, které jsou z jejich strany na žáky kladeny.

7.1 KVALIFIKOVANOST PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Letitý problém, který se ve školství probírá je kvalifikovanost školských pracovníků. Uvádí se, že učitelů je v dnešní době nedostatek. Malotřídní školy mají obecně problémy se sháněním kvalifikovaných učitelů do svých řad. Rychle se zde ukáže, zda je učitel pracovitý, jestli dokáže dělat věci nad rámec pracovní smlouvy, jestli je schopen si poradit s výukou kombinovaných tříd anebo se také dále vzdělávat. Ne všichni učitelé totiž splňují požadavky, které z učení na malotřídní škole vyplývají. Odborná kvalifikovanost bývá na malotřídních školách poměrně nízká. Téměř polovina pedagogických pracovníků nemá odbornou ani pedagogickou kvalifikaci. Mezi největší problémy s přilákáním učitelů do malotřídních škol řadíme obtížnou dopravní dostupnost obce, nedostatek

kvalifikovaných učitelů, náročnost práce v malotřídní škole a také nižší atraktivitu snížených úvazků.⁴⁸

Dalším problémem jsou na malotřídních školách časté personální obměny, většinou právě z důvodu nedostatečné kvalifikovanosti.⁴⁹ Fluktuace učitelů bývá často spojována i s vysokou feminizací školství. Učitelky v mladém věku častěji mění místo, a to převážně z rodinných důvodů.⁵⁰ Tyto personální obměny pak komplikují práci zejména na dlouhodobých strategických cílech škol.⁵¹

7.2 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Většina pedagogů to s dalším vzděláváním nemá moc jednoduché. V případě zájmu o další vzdělávání musí dojíždět do velkých měst, což pro ně může být finančně náročné. Dále pak na škole vzniká problém s chybějící pracovní silou. Na malotřídní škole vyžaduje další vzdělávání pedagogů většinou spolupráci celého pedagogického sboru – musí se řešit téma, absence, náhrada apod.. Často se pak můžeme setkat s tím, že učitel, který absolvoval školení, poté sdělí svým kolegům důležité informace, které se dozvěděl, případně je může i zaučovat. Většina pedagogů má o další vzdělávání zájem. I zřizovatelé jsou z velké části ochotní učitele v jejich vzdělávání podporovat.

DVPP se uskutečňuje v zavedených organizacích, nebo si ho pedagogové organizují a objednávají sami na míru. Pedagogové se pak nejvíce vzdělávají v tématech, která jsou jim nejvíce blízká. Je to například tvorba ŠVP, vzdělávání v oblasti didaktiky a metodiky výuky na 1. stupni, jazykovém vzdělávání nebo ICT.⁵²

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ TRNKOVÁ, Kateřina – CHALOUPKOVÁ, Lucie – KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogičtí pracovníci na malotřídkách – izolovaní a nequalifikovaní?*. *Studia pedagogica*. [online]. 2009, **14**(2), s. 52–65. Dostupné z: <www.phil.muni.cz/wupv/casopis>. [Cit. dne 2023–19–4].

⁵⁰ EMMEROVÁ, Kateřina. *Malotřídky v současném prostředí českého venkova*. *Studia pedagogica: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity*. [online]. 2000, **47**(3.-4.), s. 81–96. Dostupné z: <<https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/18799>>. [Cit. dne 2023–19–4].

⁵¹ TRNKOVÁ, Kateřina – CHALOUPKOVÁ, Lucie – KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogičtí pracovníci na malotřídkách – izolovaní a nequalifikovaní?*. *Studia pedagogica*. [online]. 2009, **14**(2), s. 52–65. Dostupné z: <www.phil.muni.cz/wupv/casopis>. [Cit. dne 2023–19–4].

⁵² Tamtéž

ZÁVĚR

Tato diplomová práce slouží jako náhled do problematiky malotřídních škol. Jejich historie je velmi dlouhá a sahá až k počátkům našeho školství, kdy téměř v každé vesnici fungovala takováto škola. Dnes se na malotřídní školy pohlíží již trochu jinak a pro mnohé je to spíše taková rarita, se kterou se již moc neseťkávají a je pro ně tedy trochu těžké ocenit její odlišnosti. I když jsou někteří proti, malotřídní školy v sobě nesou všechny předpoklady k plnohodnotnému a všestrannému vyučování a jejich existenci ovlivňuje spousta faktorů.

Při psaní jsem čerpala v teoretické části hlavně z odborných knih, kterých není moc velké množství. Spousta z těch, které se malotřídním školám věnují jsou spíše z období poválečného nežli nového tisíciletí. Soustředila jsem se hlavně na celkové přiblížení toho, jak malotřídní školy fungují, tedy jejich organizaci, výhody a nevýhody. Jednou z nejhlavnějších osob, které na malotřídní škole působí, je ředitel, který musí velké množství úkonů zvládat úplně sám, bez pomoci různých asistentů apod.. Ani samotní učitelé to na tomto typu školy nemají vůbec jednoduché, velmi se totiž liší celé vyučování. Mezitím co ve škole klasického typu učí jeden učitel jeden ročník, na malotřídní škole jsou to většinou ročníky dva. Učitel tedy musí být velmi zdatný v organizaci aktivit, dělení učiva a vykládání látky.

V další části, kdy jsem se snažila přiblížit historii malotřídních škol v okrese Domažlice, jsem čerpala hlavně z kronik základních škol, mateřských škol, nebo obcí. V tomto okrese se nacházejí fungující malotřídní školy v obcích Česká Kubice, Chodov, Meclov, Milavče, Osvračín, Pocinovice, Prapořiště a Všeruby. Každá ze škol má velmi bohatou historii, která je ovlivněna většinou místními podmínkami a událostmi, samozřejmě ale také i světovými událostmi.

Práce na této diplomové práci mě velmi obohatila, co do znalostí ohledně práce učitelky na malotřídní škole, tak také i jako obyvatele domažlického okresu. Dozvěděla jsem se o kusu historie, o kterém jsem do této doby neměla ani ponětí a doufám, že nejenom mně se tato práce stane přínosnou. Myslím si, že by mohla sloužit jako zajímavý zdroj také těm, kteří se o tuto část historie zajímají stejně jako já, popřípadě pamětníkům, kteří výše zmíněné školy navštěvovali a chtějí si připomenout kousek svého života.

Závěrem bych chtěla ještě říct, že i přes všechny nástrahy jsou malotřídky určitě jistou alternativou ke klasickým školám, které v sobě nesou silný potenciál, a to hlavně co se týče vnitřního rozvoje školy a úspěšné realizace učitelů, kteří chtějí být aktivní. V neposlední řadě dnes i dříve malotřídní školy pomáhaly s oživením sociálního a kulturního života obce. Prvním důležitým krokem je dát jim šanci a zkusit se nepodřizovat vzorcům, které ve společnosti máme. Není totiž pravidlem, že čím větší škola, tím lepší vzdělání. I malá škola dokáže z dětí připravit plnohodnotně vzdělané občany, které po jejím absolvování budou připraveni na okolní život.

SUMMARY

This thesis serves as an insight into the issue of small-class schools. Their history is very long and goes back to the beginnings of our education, when almost every village had a school like this. Today, small-class schools are viewed a little differently. For many people it is more like a rarity so it is harder to appreciate the differences.

Small-class schools carry all the prerequisites for full-fledged and versatile teaching, and many factors influence their existence. My main focus was on the overall approach to how small-class schools operate, which is to say, their organization, advantages and disadvantages. In the next part, when I was trying to approximate the history of small-class schools in the Domažlice district.

Small classes are certainly some alternative to classical schools, which carry strong potential, especially in terms of the internal development of the school and the successful implementation of teachers who want to be active.

PRAMENY A LITERATURA**PRAMENY**

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Archiv obce Česká Kubice, kronika obce 1928–1945, inv. č. 9, K9

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Česká Kubice, kronika 1951–1970, inv. č. 42, K28

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Česká Kubice, kronika 1971–1991, inv. č. 43, K29

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Archiv obce Chodov, kronika 1927–1969, inv. č. 29, ukn 14

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecní úřad Chodov, kronika 1975–1997, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a mateřská škola Meclov, kronika 1945–2010, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Milavče, kronika 1875–1916, inv. č. 144, K 144

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Milavče, kronika 1925–1935, inv. č. 145, K 145

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Milavče, kronika 1929–1940, inv. č. 146, K 146

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola Milavče, kronika 1940–1963, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Osvračín, kronika 1883–1933, inv. č. 172, K172

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Osvračín, kronika 1934–1940, inv. č. 173, K173

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Osvračín, kronika 1940–1980, inv. č.45, ukn 31

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecní úřad Osvračín, kronika 1981–1995, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecní úřad Osvračín, kronika 1995–2011, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Pocinovice (Domažlice), kronika 1894–1940, inv. č. 274, K274

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Pocinovice (Domažlice) kronika 1923–1991, inv. č. 67, ukn 55

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a Mateřská škola Prapořiště, kronika 1919–1965, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a Mateřská škola Prapořiště, kronika 1966–1977, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Základní škola a Mateřská škola Prapořiště, kronika mateřské školy, 1952–2006, neinventarizováno

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Obecná (národní) škola Všeruby, kronika 1919–1938, inv. č. 36, K36

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Archiv města Všeruby, kronika 1919–1945, inv. č. 22, K9

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond Místní národní výbor Všeruby, kronika 1973–1945, inv. č. 66, ukn 43

LITERATURA

GRULICH, Bohumil – KLEMENT, Bohumil – MIKLO, Ján. *K problémům přechodu žáků z 5. do 6. ročníku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 192–216

MUSIL, František – SEDLÁČEK, Josef. *Naše malotřídní školy: příručka ke studiu a praxi*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*, Praha: Grada, 2007, ISBN 978-80-247-1821-7.

ŠTĚPÁNEK, Čeněk. *Malotřídní škola v novém prostoru*. Praha: Pokrok, 1938. s. 48–58.

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

TRNKOVÁ, Kateřina – KNOTOVÁ, Dana – ŠKARKOVÁ, Lucie. *Malotřídní školy v České republice: malotřídky*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-204-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE

EMMEROVÁ, Kateřina. *Malotřídky v současném prostředí českého venkova*. Studia pedagogica: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity [online]. 2000, 47(3. – 4.), s. 81–96. <<https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/18799>>

Obec Milavče [online]: <<https://www.milavce.cz/2014/10/03/zakladni-skola-milavce/>>

TRNKOVÁ, Kateřina, Lucie CHALOUPKOVÁ a Dana KNOTOVÁ. *Pedagogičtí pracovníci na malotřídkách – izolovaní a nekvalifikovaní?*. Studia pedagogica [online]. 2009, 14(2), 52–65. <www.phil.muni.cz/wupv/casopis>

Základní škola a mateřská škola Meclov [online]: <<https://www.zsmsmeclov.cz/zakladni-skola/o-nas/>>

Základní škola Osvračín [online]: <<http://www.zsosvracin.cz/index.php/zakladni-skola/o-nas>>

Základní škola a Mateřská škola Pocinovice [online]: <https://zspoc.maleskoly.info/?page_id=6>

Základní škola a Mateřská škola Pocinovice [online]: <<https://zspoc.maleskoly.info/?cat=181>>

Základní škola Všeruby [online]: <<http://www.zsvseruby.cz/dejiny-skoly/>>

Základní škola Všeruby [online]: <<http://www.zsvseruby.cz/vytazeno-z-kroniky/>>

Základní škola Všeruby [online]: <<http://www.zsvseruby.cz/charakteristika-skoly/>>

ZORMANOVÁ, Lucie. *Problematika málotřídních škol* [online]: <<https://clanky.rvp.cz/>>

ZŠ a MŠ Česká Kubice: české školy pro všechny [online]: <<https://www.zsamskubice.cz/index.php?page=o-skole>>

ZŠ Chodov [online]: <<https://www.zs-chodov.cz/skola/o-nas/>>

PŘÍLOHA

SEZNAM PŘÍLOH

Graf č.1: Vývoj počtu žáků na malotřídní škole v Prapoříšti od roku 1919 do roku 2022

Obrázek č.1: Základní škola Česká Kubice

Obrázek č.2: Základní škola Chodov

Obrázek č.3: Základní škola Meclov

Obrázek č.4: Základní škola Milavče

Obrázek č.5: Základní škola Osvračín

Obrázek č.6: Základní škola Pocinovice

Obrázek č.7: Základní škola Prapoříště ve školním roce 1965/1966

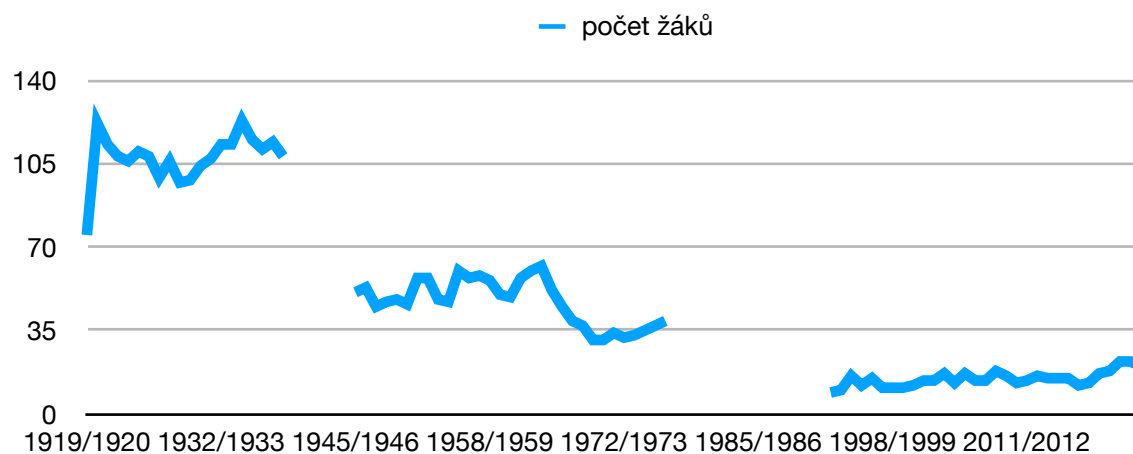
Obrázek č.8: Základní škola Prapoříště roku 1979

Obrázek č.9: Základní škola Prapoříště nyní

Obrázek č.10: Základní škola Všeruby

Graf č.1: Vývoj počtu žáků na malotřídní škole v Prapoříšti od roku 1919 do roku 2022

Prázdná místa poukazují na nedostatek dat potřebných k doplnění do grafu (konec kroniky – žádné záznamy o počtu žáků, válka – uzavření školy, apod.)

Obrázek č.1: Základní škola Česká Kubice⁵³

⁵³ Foto dostupné z: <<https://www.firmy.cz/detail/12917961-zs-a-ms-ceska-kubice-ceska-kubice.html?noredirect=1>>

Obrázek č.2: Základní škola Chodov⁵⁴

Obrázek č.3: Základní škola Meclov⁵⁵

⁵⁴ Foto dostupné z: <<https://www.chodovudomazlic.cz>>

⁵⁵ Foto dostupné z: <<https://www.zsmsmeclov.cz>>

Obrázek č.4: Základní škola Milavče⁵⁶

Obrázek č.5: Základní škola Osvračín⁵⁷

⁵⁶ Foto dostupné z: <<https://www.milavce.cz/2019/11/27/obecna-skola-milavce/>>

⁵⁷ Foto dostupné z: <<https://www.firmy.cz/detail/358752-zs-a-ms-osvracin-osvracin.html>>

Obrázek č.6: Základní škola Pocinovice⁵⁸Obrázek č.7: Základní škola Prapoříšř ve školním roce 1965/1966⁵⁹

⁵⁸ Foto dostupné z: <<https://mapy.cz/zakladni?pano=1&source=firm&id=358883&pid=77119101&newest=0&yaw=6.013&fov=1.570&pitch=-0.018&x=13.1330326&y=49.3430415&z=17>>

⁵⁹ Foto ze soukromého archivu paní Žambůrkové

Obrázek č.8: Základní škola Prapoříště roku 1979⁶⁰

Obrázek č.9: Základní škola Prapoříště nyní⁶¹

⁶⁰ Foto ze soukromého archivu paní Moščakové

⁶¹ Foto dostupné z: <https://www.zivefirmy.cz/zs-a-ms-praporiste_f1171764>

Obrázek č.10: Základní škola Všeruby⁶²

⁶² Foto dostupné z: <<https://www.vseruby.info/mestys/zs-a-ms/>>